

*Ланських О. Б.,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації
Черкаського державного технологічного університету*

*Усик Л. М.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації
Черкаського державного технологічного університету*

*Дернова Т. А.,
старший викладач кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації
Черкаського державного технологічного університету*

ФУНКЦІОНАЛЬНІ СТИЛІ В АНГЛІЙСЬКОМУ ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню функціональних стилів англійського ділового мовлення. Мета дослідження – визначити особливості функціональних стилів, що використовуються в англійській діловій мові. В процесі наукового дослідження використовувалися загальнонаукові методи пізнання: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння та систематизація. Результати дослідження показують, що функціональний стиль англійського ділового мовлення є соціально обумовленим засобом комунікації, спрямованим на досягнення конкретних цілей у формальних ситуаціях спілкування. Він охоплює два основні підстили: офіційний документальний, що використовується для підготовки юридичних та дипломатичних документів, і інституційний діловий, призначений для формальної кореспонденції та адміністративних текстів. Однією з ключових характеристик цього стилю є стандартизація, логічність і чіткість, що усувають суб'єктивність та емоційність у висловлюваннях. Семантичні особливості англійського ділового стилю полягають у точності та нейтральності лексики, що відповідає високому рівню формалізації текстів. Для цього стилю характерні сталі вирази, кліше, аббревіатури, термінологія та іншомовні запозичення, які сприяють однозначному сприйняттю інформації. У синтаксисі домінують складні речення з чітко структурованими підрядними частинами, що забезпечують точність і ясність думки. Морфологічні особливості ділового мовлення включають активне використання іменників, інфінітивних форм і пасивних конструкцій, які додають тексту формальності та підкреслюють його імперативність. Займенники використовуються мінімально для збереження безособового характеру текстів. Значна роль надається дієсловним іменникам, які узагальнюють зміст і підкреслюють офіційність ділового мовлення. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для вдосконалення комунікацій у сфері англійського ділового спілкування.

Ключові слова: англійська ділова мова, функціональний стиль, стандартизація, формалізація, синтаксис.

Постановка проблеми. Англійська ділова мова, яка активно використовується в міжнародних договірних відносинах та переговорах, характеризується складністю структури

і високим рівнем формалізації. Її лексико-граматичні особливості спрямовані на забезпечення точності, логічності та однозначності у формулюваннях, що відповідає вимогам офіційно-ділового стилю. Такий підхід забезпечує ефективну комунікацію в умовах високих стандартів професійної взаємодії.

Особливості ділового мовлення притаманні більшості мов, однак англійська мова має низку унікальних характеристик. Наприклад, її синтаксичні конструкції, лексичні кліше та сталі вирази іноді не мають прямих аналогів в інших мовах. Це зумовлює складність адаптації текстів та висуває додаткові вимоги до знань і компетентності мовців.

Детальний аналіз специфічних рис англійського ділового стилю, його функціональних і структурних характеристик, є предметом даного дослідження. Робота фокусується на вивченні синтаксичних, лексичних і морфологічних особливостей, які визначають його унікальність та ефективність у міжнародному середовищі.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Питання дослідження функціональних стилів англійської мови та їх перекладу є достатньо висвітленим у зарубіжній науковій літературі. Основні дослідження стосуються структурних, семантичних та стилістичних особливостей функціональних стилів, їх застосування у професійній комунікації та специфіки перекладу. В. Ф. Муратова [1] аналізує особливості перекладу функціональних стилів, приділяючи увагу перекладацьким стратегіям. В. Boykov і М. Goseva [2] зосереджуються на бізнес-комунікаціях, що дозволяє глибше зрозуміти функціонування стилів у діловому середовищі. С. Х. Fataliyeva [3] та А. К. Hajiyeva [4] досліджують теоретичні та практичні аспекти стилістики англійської мови, особливо у контексті навчання та аналізу текстів. І. V. Hanko [5] звертається до аналізу бізнес-англійської як частини мови для спеціальних цілей, а В. Klimova [6] розглядає формальні особливості писемної англійської. Окрему увагу приділяють питанням функціональних стилів у науковій та академічній сфері Т. G. Oniani [7] і Р. Tarantová [8], які аналізують теоретичні аспекти стилів та їх прояви у текстах різного типу.

Попри значну кількість досліджень, відчувається нестача систематизованого матеріалу, тому в аналізі було використано різні підходи до групування та систематизації інформації у світлі теми.

Мега статті – визначити особливості функціональних стилів у англійській діловій мові.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на зростаючу роль англійської мови як міжнародного засобу комунікації, кількість робіт, присвячених вивченню функціональних і стилістичних особливостей офіційно-ділового стилю англійської мови, залишається незначною [1]. Концепція функціонального стилю почала формуватися у другій половині 20 століття на тлі певних змін та розколів у суспільстві, стратифікації культурних умов, що призвели до змін у використанні мови. Саме цей період став точкою відліку для формування функціональних стилів.

Функціональний стиль, як зазначає Tarantová P., – це соціально свідомий і функціонально обумовлений, внутрішньо узгоджений набір методів використання, вибору та комбінування мовних засобів у сфері певної публічної, національної мови, пов'язаний з іншими подібними методами вираження, які служать іншим цілям, виконують інші функції у соціальній практиці мовлення даного народу [8]. Як зазначає Opiani T. G., функціональні стилі мови формуються залежно від сфери життя, де вони застосовуються, і характеризуються специфічними правилами вибору та комбінування мовних одиниць. Кожен стиль є результатом взаємодії з певними життєвими обставинами, такими як час, місце та учасники спілкування. Різні стилі використовуються в залежності від контексту: один стиль може бути застосований у неформальному спілкуванні, інший – в академічних дискусіях. Стиль мовлення є виразом цілей та завдань, які постають перед мовцем, і його неможливо повноцінно аналізувати без урахування цих контекстуальних факторів.

Функціонування літературної мови у різних сферах людської діяльності та з різними комунікативними цілями призвело до її розгалуження. Це розгалуження зумовлене двома ключовими факторами:

- конкретною ситуацією використання;
- цілями комунікації.

Специфіка комунікативних ситуацій сприяла виникненню двох форм мови – усної та писемної. Різні цілі комунікації зумовили поділ літературної мови на низку незалежних систем. З історичної точки зору, первинною є усна мова, в той час як писемна мова є вторинною. Кожна з цих форм має свої особливості та характеристики, які в багатьох випадках можна розглядати як протилежні. Усна мова використовується та розвивається у ситуаціях, коли присутній співрозмовник, тоді як писемна мова передбачає його відсутність. Усна мова підтримується в діалозі, писемна – у формі монологу. Усна мова має значну перевагу перед писемною завдяки використанню людського голосу, який є потужним засобом модуляції висловлювання, до якого додаються жести, надаючи додаткову інформацію разом з інтонацією. Писемна мова мусить шукати способи компенсації за відсутність цих елементів. Таким чином, писемне висловлювання неодмінно буде більш розлогим та пояснювальним, оскільки воно повинне забезпечити достатню ясність комунікації [7].

Функціональний стиль у діловому мовленні відомий своїм використанням у державних установах, адміністра-

ціях, законодавчих органах та дипломатії для формування документації, листів та інших важливих ділових документів, таких як міжнародні угоди, національні акти, законодавчі акти, різноманітні нормативи, військові правила та статuti компаній.

Як зазначає Klimova B., цей стиль використовується тільки у письмовій формі та характеризується рядом специфічних особливостей:

- точність у поданні інформації,
- логічність викладу,
- конкретика змісту,
- чіткість формулювань,
- висока ступінь формалізації,
- стандартизація тексту [6].

Адресати такого стилю – це зазвичай колективи або соціально визначені групи осіб, що обумовлює відсутність індивідуальних та оригінальних елементів у манері вираження. Застосування так званих ділових кліше не розглядається як недолік, а скоріше як необхідний атрибут, який підкреслює кодифікований характер комунікативних дій у сфері управління та адміністрування. Жанри, якими користується цей стиль, мають консервативний характер, а структура текстів зазвичай є строго регламентованою [2, с. 293–294].

Класифікація функціональних стилів базується на зв'язку з різними видами діяльності, які відповідають певним формам суспільної свідомості, таким як наука, право, політика, мистецтво. Так, розрізняють науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, художній та розмовно-побутовий стилі (рис. 1). Останній, наприклад, базується на сфері побутових відносин і спілкування, області відносин між людьми поза їхньою виробничою та соціополітичною діяльністю.

Враховуючи, що предметом дослідження функціональних стилів мовлення є ділові відносини, то зупинимося більш детально на особливостях офіційно-ділового стилю спілкування в англійській мові.

Функціональний діловий стиль можна поділити на дві основні форми:

- *Офіційний документальний стиль*, що охоплює мову дипломатії та законодавства, використовується для підготовки декларацій, звітів, законів та офіційних комунікацій.
- *Інституційний діловий стиль*, що включає формальну кореспонденцію та ділові документи, такі як заявки, підтвердження, накази та інші подібні матеріали [9].



Рис. 1. Класифікація функціональних стилів мовлення

Таким чином, функціональний діловий стиль має яскраво виражений офіційний характер і призначений для підготовки різноманітних типів документів, де емоційність і висловлення особистих поглядів є неприпустимими [2, с. 293–294].

Функціональний стиль ділового мовлення має особливу синтаксичну та морфологічну структуру. *Синтаксична структура функціонального стилю* ділової мови вирізняється широким використанням пасивних, неперсональних та однозначно персональних конструкцій [4]. Серед синтаксичних особливостей слід зазначити:

1. Довгі речення з активним використанням сполучників (використання довгих речень пов'язане з частою необхідністю перерахувати умови угод, технічні та інші параметри товарів і послуг, а також активні та стандартизовані вступні конструкції).

2. Вступні конструкції (основна частина вступних слів та конструкцій розташовані на початку речень і часто мають клішейний характер: крім того, важливим є те, що, внаслідок, на жаль).

3. Переважання складних речень над простими (переважне використання складних речень з виразним сполучником пов'язане з необхідністю чітко представити важливу ділову інформацію. У цьому випадку сполучники відіграють роль логічних зв'язків між частинами складного речення. Це демонструє, що кожне складне речення відображає одну логічну думку, хоча кожен його компонент також має своє значення).

4. Багаторівневі підрядні частини (ця особливість комерційної документації допомагає зв'язати кілька автономних семантичних частин в єдине ціле, коли вони синтаксично досить складні у побудові, але логічно є невід'ємними частинами одної через єдність представленої в них інформації).

6. Паралельні конструкції (використання паралельних конструкцій дозволяє зробити лист більш зрозумілим і ясним, однак, будучи по суті частинами речення, близькими одна до одної за значенням, ці конструкції не часто використовуються в діловій документації, оскільки вони подовжують письмове мовлення, тоді як комерційні листи відображають стійку тенденцію до лаконічності завдяки їхній основній семантичній функції – передачі високоспеціалізованої інформації).

7. Стійкі фрази (ці конструкції мають офіційно-ділове значення, як правило, складаються з професійної лексики, мають нейтральний і міжстильовий характер, є атрибутивно-іменними, тобто часто представляють собою підрядну фразу «прикметник + іменник») [3]. Багато стійких фраз формуються спеціальними термінами і виразами, словами іншомовного походження, різноманітним аббревіатур.

Науковий огляд літератури [5–8] показав, що специфічна лексика ділової англійської мови (BE) включає такі терміни та вирази, як: «I beg to move», «I beg to inform you», «the above-mentioned», «to draw consequences». У різних звітах, документах та статутах можна знайти фразеологічні поєднання, такі як «hereby», «henceforth», «aforesaid». У фінансових документах вживаються різноманітні терміни, такі як «taxable capacities», «extra revenue», «recommendation» [5].

Огляд дипломатичних документів показав велику кількість латинських та французьких слів і виразів, таких як «persona grata», «persona non grata», «quorum», «mutatis mutandis» тощо [5].

Різнорманіття аббревіатур у ділових текстах відіграє значну роль у специфічному забарвленні мови BE, наприклад: «M.P.»

(Member of Parliament), «H.M.S.» (His Majesty's Steamship), «govt» (government), «pmt» (Parliament), «i.e.» (Id est = that is), «G.C.S.I.» (Knight Grand Commander of the Star of India), «U.N.» (United Nations), «D.A.S.» (Department of Agriculture, Scotland), «D.A.O.» (Divisional Ammunition Officer) [5].

Феномен англійської писемної мови, який вирізняється специфічним лексичним і синтаксичним вибором, був відзначений дослідниками лінгвістики. Річард Д. Алтік, професор англійської мови в Університеті штату Огайо, описує деякі мовні вирази у формальній писемній англійській мові як «марнотратні». Прикладами такої фразеології є «despite the fact» (більш об'ємний спосіб сказати «although»), «in the matter of» (що еквівалентно до «about»), «a long period of time» (просто «a long time») та «in the capacity of» (що означає «as»). Ці вирази, хоча часто критикують за їхню надмірність, не завжди легко уникнути, особливо серед тих, хто може зловживати книжковістю у висловлюванні [7].

Існують певні правила написання офіційних листів, які чітко відповідають підписаній угоді. Діловий лист має чітку структуру: привітання, вступ, основна частина листа, висновки та підпис. Наведено приклад ділового листа для вивчення структури: Dear Sir, Please draw \$3,000 on us at 30 days' sight. We hope that we shall come to a satisfactory arrangement. Yours faithfully, John Brown.

Для успішного складання ділового листа його слід правильно розділити на вищезазначені абзаци. Крім того, абзаци листа не є автономними частинами: вони залежать від логічного змісту листа для чітко організованого тексту. Таку плавність листа досягається широким використанням зв'язкових слів: «in order to...», «even if you...», «contrary to what...», «in addition...», «in the latter case...» тощо.

У основній частині листа використовуються розмовні елементи, такі як: розмовні фрази та вирази – «of course», «to be happy», «somewhat», «to be sorry»; розмовна фразеологія – «on the other hand», «to put in hand» тощо. Аналіз дискурсу тексту ділового листа показав ряд граматичних особливостей. Наприклад, використання модальних дієслів «may», «might», «would», які часто виражають здатність виконати певну дію, як у наступному реченні: «We will happy to supply any additional information for you that may require about materials and prices»; «Would you please...», «We'd appreciate...», «We'd be grateful...». Заклучна частина листа зазвичай містить такі фрази: «We are looking forward to hearing from you...», «Feel free to contact me by phone or email...» тощо. Варто згадати граматичні елементи, які не використовуються в ділових листах, наприклад, надзвичайно рідко використовується вищий ступінь порівняння прикметників. Хоча в діловій кореспонденції є певні кліше, які служать маркерами логічного акцентування, а саме: «it is hoped», «it should be pointed out», «it might be useful», «as for...» тощо. [5].

Що стосується *морфологічних особливостей*, то тут варто виділити наступні ознаки:

– Активне використання інфінітивів (використання інфінітива дозволяє зробити мовлення більш імперативним, підкреслити обов'язковість дій адресата, точність і повноту вираження. Інфінітивні конструкції часто мають значення обов'язку).

– Широке використання пасивного стану (вважається, що широке використання пасивного стану є характерним для офіційного ділового листа. Це пояснюється тим, що для офіцій-

них ділових документів типове узагальнене позначення дії як факту, а не процесу; воно часто відображає приписувальний характер документа, в якому дія набуває необхідного, неминучого відтінку).

– Багато іменників (часте використання дієслівних іменників та комбінацій «дієслово + іменник» як предиката. Переважна кількість скорочень включає іменники. У текстах ділових листів використовуються пари двох антонімічних іменників).

– Дієслівні іменники (переважно використовуються для назви явища, процесу, результату дії. Використання дієслівних іменників дещо ускладнює сприйняття текстової інформації, але в той же час робить виклад офіційним та узагальненим, що є однією з характерних рис офіційного ділового стилю, одним із жанрів якого є діловий лист).

– Перевага іменників над займенниками (у текстах ділових листів особисті займенники використовуються рідко. Мала кількість особистих займенників вказує на таку рису офіційного ділового стилю, як неперсональність) [10].

Висновки. Функціональний стиль англійського ділового мовлення є соціально обумовленим способом використання мови, що спрямований на досягнення чітко визначених цілей у формальних комунікативних ситуаціях. Він охоплює два основні підстили: офіційний документальний, призначений для підготовки правових і дипломатичних документів, та інституційний діловий, що використовується у формальній кореспонденції й адміністративних текстах. Характерною рисою є стандартизація, логічність і чіткість, що виключає прояви емоційності та суб'єктивності.

Семантичні особливості цього стилю включають точність і нейтральність у виборі лексики, що відповідає високому рівню формалізації тексту. Типовими є використання сталих фраз, кліше, аббревіатур, термінології та іншомовних запозичень, які сприяють стандартизації й однозначному сприйняттю тексту. Ділова мова тяжіє до використання складних речень із логічно структурованими підрядними частинами, які забезпечують точність і ясність викладу.

Морфологічні особливості ділового мовлення включають активне використання іменників, інфінітивів і пасивних конструкцій, що додають тексту формальності та імперативності. Займенники застосовуються обмежено, щоб підкреслити неперсональний характер повідомлення. Широке використання дієслівних іменників сприяє узагальненню та офіційності змісту, що є невід'ємною ознакою ділового стилю.

Література:

1. Муратова В.Ф. Переклад функціональних стилів. Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2014, 108 с.
2. Boykov V., Goceva M. Business Communications Styles. KNOWLEDGE-International Journal, 2020, №38(1), 291–301
3. Fataliyeva S.H. Stylistics of the English Language (Dərs vəsaiti). Baku: Mütərcim, 2011, 84 c.
4. Hacıyeva A.K. English stylistics. Baku: Elm və Təhsil, 2015, 172 c.
5. Hanko I.V. The main peculiarities of business English as the branch of English for specific purposes. Journal of the National Technical

University of Ukraine "KPI", 2016, №8, 81–84 URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/d6e58457-402b-44c1-8485-620b37316f87/content>

6. Klimova B. Formal written English revisited. Procedia – Social and Behavioral Sciences, 2010, № 3, 131–137. DOI: 10.1016/j.sbspro.2010.07.024.
7. Oniani T.G. Functional styles of the English language. International Journal of Science and Research (IJSR), 2020, Volume 9, № 3, 542–545. URL: <https://www.ijssr.net/archive/v9i3/SR20305222914.pdf>
8. Tarantová P. Functional styles, their description and translation of a sample text. Plzeň, 2017. 67 p. URL: <https://naos-be.zcu.cz/server/api/core/bitstreams/1751efa8-b195-48f8-ba74-11142caeff1a/content>
9. Lasan I. Expression of formality in writing: English-dominant speakers' and English learners' knowledge, preferences, and other-language influence. International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, 2022, № 27, 1–15. DOI: 10.1080/13670050.2022.2157204.
10. Rajabova S. Extralinguistic and linguistic features of the official business style in english. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика Том 35 (74), № 1, 2024, Частина 1. 136-141 URL: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/2_2024/part_1/2-1_2024.pdf#page=144

Lanskykh O., Usyk L., Dernova T. Functional styles in English business communication

Summary. The article examines the functional styles of English business communication. The study aims to identify the characteristics of functional styles used in English business language. General scientific methods of cognition were applied in the research process, including analysis, synthesis, generalization, comparison, and systematization. The findings demonstrate that the functional style of English business communication is a socially conditioned means of communication aimed at achieving specific goals in formal interaction. It encompasses two main substyles: the official documentary style, used for drafting legal and diplomatic documents, and the institutional business style, intended for formal correspondence and administrative texts. One of the key features of this style is standardization, logic, and clarity, which eliminate subjectivity and emotionality in expressions. The semantic characteristics of English business style lie in the precision and neutrality of its vocabulary, ensuring a high level of text formalization. This style is marked by fixed expressions, clichés, abbreviations, terminology, and borrowings, all contributing to the unambiguous perception of information. In syntax, complex sentences with clearly structured subordinate clauses dominate, ensuring precision and clarity of thought. Morphological features of business language include the active use of nouns, infinitive forms, and passive constructions, which add formality to the text and emphasize its imperative nature. Pronouns are minimally used to maintain the impersonal nature of texts. Verbal nouns play a significant role, summarizing content and highlighting the official nature of business communication. The practical value of this study lies in its potential to improve communication in the field of English business interaction.

Key words: English business language, functional style, standardization, formalization, syntax.